

ارزیابی ارزش اقتصادی شهر تاریخی دهدشت با استفاده از روش ارزشگذاری مشروط (CVM)

ایمان دانائی فر-کارشناس ارشد اقتصاد کشاورزی، پژوهشگر جهاد دانشگاهی واحد استان کهگیلویه و بویراحمد، (نویسنده مسئول)

Idf_65@yahoo.com

سلمان تاج الدینی-گروه اقتصاد کشاورزی، واحد کرج، دانشگاه آزاد اسلامی، کرج، ایران

پذیرش: ۱۴۰۲/۴/۳

دریافت: ۱۴۰۰/۲/۲۶

چکیده:

هدف از تحقیق حاضر ارزیابی ارزش اقتصادی شهر تاریخی دهدشت با استفاده از روش ارزشگذاری مشروط (CVM) می باشد. برای برآورد تمایل به پرداخت بازدیدکنندگان از الگوی اقتصاد سنجی لاجیت بر اساس حداکثر درست نمایی استفاده شده است. داده های مورد نیاز در پاییز و زمستان ۱۳۹۸ و با استفاده از ۵۱۸ پرسشنامه از بازدیدکنندگان این مکان تاریخی به دست آمده است. نتایج نشان می دهد میانگین تمایل به پرداخت به ازای هر نفر بازدیدکننده ۱۳۹۳۷ ریال، میانگین تمایل به پرداخت برای هر خانواده معادل ۷۰۴۰۹۷/۲۴ ریال در سال و همچنین به دلیل فقدان آمار دقیق بازدیدکنندگان، اگر ۵ یا ۱۰ درصد جمعیت استان سالانه از این مکان بازدید کنند، ارزش اقتصادی سالانه شهر تاریخی دهدشت به ترتیب ۴۹۶۸۹۵۸۶۱ و ۹۹۳۷۷۷۷۸۵ ریال خواهد بود. علاوه بر این، متغیر جنسیت تاثیر معنی داری بر تمایل به پرداخت افراد نداشته است. سایر متغیرهای مدل یعنی سن، میزان تحصیلات، اندازه خانوار، درآمد ماهیانه، رضایت از مکان تاریخی و قیمت پیشنهادی معنی دار بوده است.

واژگان کلیدی: ارزشگذاری مشروط، تمایل به پرداخت، مدل لاجیت، شهر تاریخی دهدشت.

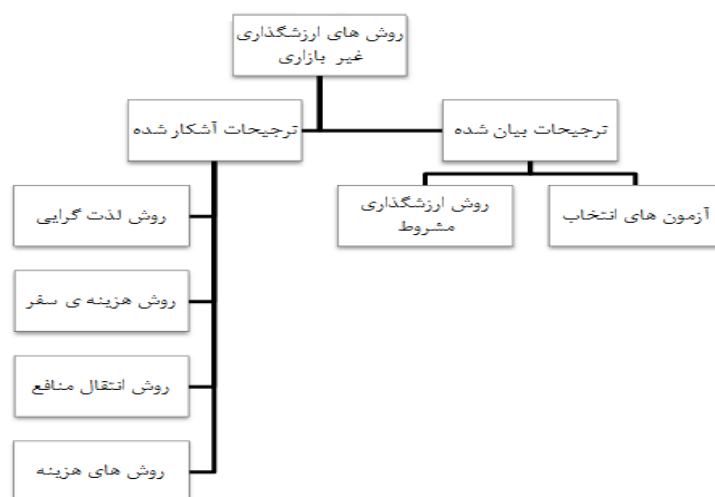

مقدمه:

امروزه گردشگری در دنیا که از آن به عنوان «صادرات نامرئی»^۱ (قادری و همکاران، ۱۳۹۰) و «گذرنامه توسعه»^۲ (حیدری چیان، ۱۳۸۷) یاد می کنند، یکی از منابع مهم درآمد و در عین حال از عوامل مؤثر در تبادلات فرهنگی بین کشورهای است (زنگی آبادی و همکاران، ۱۳۸۸). گردشگری در جایگاه یک فعالیت اقتصادی جایگزین در یک اقتصاد تک محصولی، می تواند روند توسعه را با تنوع بخشی به اقتصاد ملی تسریع نموده و رهیافتی برای توسعه اقتصادی در سطوح مختلف بین المللی، ملی و محلی باشد (پاپلی و سقایی، ۱۳۸۶). بسیاری از کشورهای این فعالیت اقتصادی پویا را به عنوان منبع اصلی درآمد، اشتغال زایی، رشد بخش خصوصی و توسعه ساختار زیربنایی و غیره قرار داده اند (میرزایی، ۱۳۸۸). در این راستا هر جامعه ای با توجه به موقعیت طبیعی و تاریخی خود، محصولات یا جاذبه های گردشگری را به بازدیدکنندگان عرضه می کند. محصولات و یا کالاهای گردشگری ارائه شده به گردشگران می تواند شامل جاذبه های طبیعی، جاذبه های تاریخی - مذهبی و یا ترکیبی از این دو باشد (رنگچیان، ۱۳۹۵). فضاهای شهری بویژه، محدوده بافت های تاریخی و قدیمی به علت وجود جاذبه های نو ستالژیک، معماری، فرهنگی و بناهای ارزشمند که نمادی از شرایط اقتصادی، اعتقادی و اجتماعی آن دوران می باشد از مقاصد مهم گردشگری به شمار می روند. مرمت شهری و نوسازی و احیاء فضاهای تاریخی جهت بازگرداندن این محورها به چرخه زندگی با رویکرد توریسم محوری در شهر می تواند از جمله جالب ترین جاذبه های شهری قرار گیرند و گردشگران را به سوی خود جذب کنند. آنچه باید مورد توجه قرار بگیرد این است که هدف نوسازی بافت های تاریخی شهری چیزی فراتر از اقدامی کالبدی - فضایی با رویکرد صرفاً سکونتی است. نوسازی و احیاء شهری عملی فرهنگی است که سعی در انتقال ارزش های کالبد یافته به آینده دارد و این انتقال همراه حفظ ارزش های پایدار کهن و ابنیه های تاریخی در بافت های تاریخی است. توجه به نوسازی و احیاء بافت ها ضرورتی است که نه تنها به لحاظ کالبد و عملکرد بلکه به لحاظ اقتصادی اجتماعی، فرهنگی و گردشگری از اهمیت قابل توجهی برخوردار می باشد (کردوانی و مورد غفاری، ۱۳۹۰). آثار و بناهای تاریخی معمولاً در تملک نمایندگان بخش عمومی قرار داشته و نوع برخورد با آنها مانند کالاهای عمومی^۳ بوده که منع مصرف نداشته و بنابراین نمی توان قیمت های بازاری برای آنها مشخص کرد. ارزشگذاری آثار و بناهای تاریخی از طریق روش های معمول مبتنی بر تحلیل عرضه و تقاضا از کارایی لازم برخوردار نیست. زیرا آثار و بناهای تاریخی، خصوصیات منحصربه فردی دارند و اثرات خارجی^۴ و عدم کاهش مطلوبیت به خاطر استفاده دیگران در صورت عدم وجود ازدحام^۵ را دارند، و نمی توان از روش های بازاری برای تعیین ارزش آنها استفاده کرد. بنابراین لازم است از روش های دیگری برای دستیابی به ترجیحات مصرف کنندگان استفاده کرد (لاست، ۲۰۰۷). محصولات یا خدمات تنها در صورتی دارای ارزش هستند که انسان برای آنها، به طور مستقیم یا غیر مستقیم، ارزشی قائل شود. ارزش با توجه به بده بستان و معاملات، اندازه گیری می شود و در نتیجه امری نسبی است. به این منظور به طور

1. Invisible Exports
2. Passport to development
3. Public Goods
4. Externalities
5. Congestion
6. Last

معمول، پول به عنوان یک واحد حساب استفاده می شود و ارزش کل جامعه، مجموع ارزش های فردی است (فرور^۱، ۲۰۰۷). مطابق شکل (۱) روش های ارزشگذاری به دو گروه روش های مبتنی بر داده های ترجیحات آشکار شده^۲ (روش های غیر مستقیم)^۳ و روش های مبتنی بر داده های ترجیحات اظهار شده (بیان شده)^۴ (روش های مستقیم)^۵ تقسیم می شود.

شکل (۱)، روش های ارزشگذاری غیر بازاری

روش ارزشگذاری مشروط (CVM)^۶ جزئی از روش ترجیحات بیان شده است. هنگامی که داده های بازاری واقعی در دسترس نباشند یا غیر قابل اعتماد باشند، اقتصاددانان می توانند به روش برآورد جایگزین که مشروط به شرایط بازاری فرضی است، اتکا کنند. روش ارزشگذاری مشروط، روشی میدانی برای یافتن تمایل به پرداخت (WTP)^۷ افراد برای اجرای طرح های زیست محیطی است. فرض اصلی در روش ارزشگذاری مشروط این است که طراحی مطالعه به گونه ای است که محقق قادر به استخراج پاسخ افراد در شرایطی مشابه شرایط واقعی بوده و پاسخ ها با شرایط واقعی قابل مقایسه هستند. ابزار تحقیق در این روش به ما امکان می دهد با مساله ترجیحات آشکار نشده که از ویژگی های کالاهای عمومی است، به خوبی برخورد کنیم (اسکات جی و جانن ام، ۱۳۹۴).

در راستای ارزشگذاری مکان های تاریخی، تحقیقاتی در خارج و داخل کشور انجام گرفته شده که می توان به چند مورد اشاره کرد. ویلیس^۸ (۱۹۹۴) در مطالعه خود متوسط تمایل به پرداخت سالیانه هر بازدید کننده از کلیسای دورهام واقع در کشور انگلیس را به روش ارزشگذاری مشروط، ۳۱/۵ پوند برآورد کرد. پاچیولا^۹ (۲۰۰۱) با استفاده از روش ارزیابی مشروط میزان تمایل به پرداخت هر یک از ساکنین بومی و هر توریست جهت مرمت و نوسازی کاخ رومن واقع در شهر تاریخی اسپلیت را به ترتیب ۱۷۰ و ۴۵ دلار به ازای هر بازدید در هر سال به دست آورد. موراتو و همکاران^{۱۰} (۲۰۰۲) متوسط تمایل به پرداخت سالیانه هر خانوار جهت حفاظت از ۱۶۴ صومعه مسیحیان ارتدکس در بلغارستان را بین ۰/۶ تا ۱ دلار برآورد

1. Froer

2. Revealed Preferences Methods

3. Indirect Methods

4. Stated Preferences Methods

5. Direct Methods

6. Contingent Valuation Method

7. Willingness To Pay

8. Willis

9. Pagiola

10. Mourato et al

نمودند. دل ساز سالازار و مارکس^۱ (۲۰۰۵) تمایل به پرداخت خانوارهای علاقه مند به کالاهای فرهنگی را برای بازسازی کامل قلعه عرب در منطقه والنسیای اسپانیا را به روش ارزشگذاری مشروط، ۵۳-۵۸ پوند و برای سایر خانوارها ۳۳-۳۸ پوند به دست آوردند. کیم و همکاران^۲ (۲۰۰۷) کاخ چاندیاک، یک اثر میراث جهانی در کره جنوبی را بر اساس مفهوم تمایل به پرداخت ارزشگذاری کردند و به این نتیجه رسیدند که متوسط تمایل به پرداخت مردم ۲/۵ برابر بیشتر از قیمت بلیط ورودی است. توآن و ناورد^۳ (۲۰۰۸) از روش ارزشگذاری مشروط برای تخمین منافع اقتصادی حفاظت از مکان میراث جهانی مایسان در کشور ویتنام استفاده کرده اند. لامپیا و ارث^۴ (۲۰۰۹) میزان تمایل به پرداخت بازدیدکنندگان موزه یورلد کالچر را قبل و بعد از وضع بلیط ورودی برای این موزه را تحلیل کردند نتایج آنها حاکی از تغییر و تأثیر ویژگی های جمعیت شناختی بر ترکیب جمعیتی بازدیدکنندگان بعد از اخذ بلیط ورودی با نرخ ۵۹ سک بود. عسگری و مهرگان (۱۳۸۰) با استفاده از روش ارزشگذاری مشروط به برآورد تمایل به پرداخت بازدیدکنندگان مجموعه تاریخی گنجنامه همدان پرداخته اند، نتایج آنان نشان داد که، تمایل به پرداخت هر خانوار ۱۵۶۰ ریال برای هر بازدید می باشد. خاکسارآستانه و همکاران (۱۳۹۱) تمایل به پرداخت بازدیدکنندگان مجموعه تاریخی شهر سوخته را با استفاده از روش ارزشگذاری مشروط برآورد نمودند. نتایج آنها نشان داد که، متوسط تمایل به پرداخت بازدیدکنندگان، ۶۵۶۳ ریال برای هر بازدید و ارزش کل تفریحی سالانه آن بیش از ۱۲۹۲ میلیون ریال برآورد شده است. آزادی و همکاران (۱۳۹۳) برآورد ارزش اقتصادی طاق بستان با استفاده از روش ارزشگذاری مشروط را مورد توجه قرار داده اند. نتایج تحقیق نشان داده است که متوسط تمایل ۴۶۰/۶ تومان و ارزش حفاظتی آن ۱۸۴۲۴۰۰۰۰۰ تومان است. خداوردیزاده و همکاران (۱۳۹۴) ارزش تفریحی و عوامل مؤثر بر تمایل به پرداخت بازدیدکنندگان کلیسای سنت استپانوس را به روش حکمن دو مرحله ای برآورد و تعیین نمودند، نتایج آنها نشان داد که، میانگین تمایل به پرداخت هر بازدیدکننده ۴۸۰۰ ریال به ازای هر بازدید و ارزش تفریحی سالانه کلیسای سنت استپانوس حدود ۱۳۴۴ میلیون ریال برآورد شده است. خداوردیزاده و همکاران (۱۳۹۴) ارزش تفرجی آرامگاه شمس تبریزی با استفاده از روش ارزشگذاری مشروط را برآورد نمودند. نتایج آنها نشان داد که، میانگین تمایل به پرداخت افراد برای هر بار بازدید ۶۲۵۰ ریال و ارزش تفرجی سالانه آرامگاه شمس تبریزی حدود ۳۷۵ میلیون ریال برآورد گردید. رجبی و موسوی (۱۳۹۴) ارزش اقتصادی - گردشگری مسجد جامع عباسی اصفهان را برآورد نمودند، نتایج آنها نشان داد که، متوسط تمایل به پرداخت برای بازدید از مسجد جامع عباسی ۵۶۱۳۷۵ ریال به ازای هر خانوار می باشد. همچنین ارزش اقتصادی - گردشگری این میراث فرهنگی نزد بازدیدکنندگان داخلی و مازاد مصرف کننده به ترتیب بیش از ۳۵۶۰ و ۲۳۷۰ میلیون ریال برآورد گردید. بلالی و ابراهیمی (۱۳۹۵) ارزش غیر استفاده ای مجموعه تاریخی - فرهنگی آرامگاه بوعلی سینا را با استفاده از روش ارزشگذاری مشروط برآورد نمودند. نتایج آنها نشان داد که، میانگین تمایل به پرداخت افراد، در این مکان، معادل ۲۴۳۲۴ ریال و ارزش گردشگری سالیانه آرامگاه بوعلی سینا، ۶۸۱۰۷۲۰۰۰۰ ریال برآورد شده است. رنگچیان (۱۳۹۵) ارزش اقتصادی - گردشگری مساجد تاریخی میدان نقش جهان اصفهان را با استفاده از روش ارزش گذاری مشروط، ۸۳۴۱/۳۹ ریال برآورد کرده است. حقانی و اعظمی (۱۳۹۶) ارزش اقتصادی آثار تاریخی بیستون را با استفاده از روش تمایل به پرداخت افراد (WTP) تعیین نمودند، نتایج آنها نشان داد که،

1. Del Saz Salazar & Marques

2. Kim et al

3. Tuan & Navrud

4. Lampi & Orth

ارزش اقتصادی مجموعه آثار تاریخی بیستون براساس مدل های لوجیت و پروبیت، به ترتیب ۲/۴۷۶۵۹ و ۵۰۱۴۹ ریال برای برای هر بازدیدکننده می باشد، همچنین ارزش کل سالیانه مجموعه آثار تاریخی بیستون با استفاده از مدل های لوجیت و پروبیت، به ترتیب ۱۱۹۱۴۸۰۰۰۰۰ و ۱۲۵۳۷۲۵۰۰۰۰ ریال برآورد گردیده است.

در راستای مطالب بیان شده، هدف مطالعه حاضر، ارزیابی ارزش اقتصادی شهر تاریخی دهدشت با استفاده از روش ارزش گذاری مشروط (CVM) می باشد، مشخص شدن ارزش و اهمیت این مکان توریستی از دیدگاه مردم می تواند یک عامل انگیزشی در جهت حفاظت از آن باشد. همچنین هرگونه تصمیم گیری و برنامه ریزی می تواند با شناخت کامل از عوامل اثرگذار روی این مکان صورت گیرد.

مواد و روش ها:

مطالعه موردی:

شهر تاریخی دهدشت در ضلع جنوبی شهر دهدشت استان کهگیلویه و بویراحمد قرار دارد و با این که در سال ۱۳۶۴ در فهرست آثار ملی ایران ثبت شده، هنوز بعد از گذشت سه دهه، اقدامات لازم برای حفظ و نگهداری آن انجام نشده است. این شهر با وسعتی بیش از ۳۵ هکتار، به عنوان یکی از بزرگترین محوطه های باستانی کشور، شناخته می شود. البته برخی از محققان تاریخی معتقد هستند که مساحت اصلی آن، حدود ۶۰ هکتار بوده است. اما به دلیل انجام نشدن اکتشافات باستان شناسی در این منطقه، هنوز بخش هایی از این شهر باستانی زیر خاک مدفون است و درستی این نظریه، ثابت نشده است. بنای اولیه این شهر، که به دلیل وجود ۷ امامزاده در اطرافش، به شهر هفت گنبد مشهور است، مربوط به اوایل دوره ساسانی است. برخی، دستور ساخت آن را به اردشیر اول نسبت می دهند و برخی دیگر معتقد هستند که شاپور اول، فرزند اردشیر اول، دستور ساخت این شهر را داده است. اما تمامی مورخان در این مطلب اتفاق نظر دارند که سابقه سکونت در این منطقه از ابتدای دوره ساسانیان، فراتر نمی رود. آثار معماری این شهر کهن علاوه بر امامزاده ها شامل برج و باروی گرداگرد شهر، باروی قلعه یا ارگ قدیمی آن با مساجد، حمام ها، آب انبار، کاروانسرا، بازار و گورستان در مجاورت دروازه های شرقی و غربی پیرامون بناها می باشد.

شکل (۲)، عکس هوایی شهر تاریخی دهدشت (منبع: میراث فرهنگی)

روش تحقیق:

جهت اندازه گیری تمایل به پرداخت افراد برای کالاها و خدمات محیطی و مانند آنها از روش ارزشگذاری مشروط استفاده می شود. روش ارزشگذاری مشروط یکی از بهترین روش های ارزشگذاری کالاهای عمومی و تولیدات محیط زیست می باشد (میتچل و کارسون^۱، ۱۹۸۹؛ پیرس و ترنر^۲، ۱۹۹۰؛ آرو و همکاران^۳، ۱۹۹۳). روش ارزشگذاری مشروط برای نخستین بار به وسیله ی سیریاسی و انتراپ در سال ۱۹۴۷ مطرح گردید و پس از آن به صورت فراگیر در مطالعات تجربی گسترش یافت و مورد استفاده قرار گرفت. دیویس نخستین فردی بود که در سال ۱۹۶۳ از این روش برای ارزشگذاری کالاهای زیست محیطی به منظور تخمین ارزش تفریحی مناطق جنگلی Main در ایالات متحده استفاده نمود. بعد از وی بوکشایر و همکاران در سال ۱۹۷۰ و رندال و همکاران در سال ۱۹۷۴ از این روش بهره جستند و بدین ترتیب از دهه هفتاد به بعد این روش بارها مورد توجه محققان قرار گرفت (ترنگ و همکاران، ۲۰۰۹). روش ارزش گذاری مشروط بر اساس رویکرد بررسی و برآورد تمایل به پرداخت است. این روش یک روش ارزش گذاری غیر بازاری و انعطاف پذیر است که در تجزیه و تحلیل هزینه - فایده و ارزیابی تاثیرات زیست محیطی استفاده می شود. در این روش به دنبال استخراج مستقیم ارزش های زیست محیطی از پاسخ دهندگان نظر سنجی است. علاوه بر این کاربرد این روش در اقتصاد زیست محیطی شامل برآورد ارزش های مصرفی و غیر مصرفی و یا هر دوی آنها برای منافع زیست محیطی است. در این پژوهش برای اندازه گیری تمایل به پرداخت بازدیدکنندگان از روش ارزش گذاری مشروط از پرسشنامه انتخاب دوگانه دو بعدی (DDC)^۴ استفاده شده است. در این روش پاسخگویان تنها یک پیشنهاد را از بین تعدادی از پیشنهادات انتخاب می کنند. پاسخگویان در مواجه شدن با قیمت پیشنهادی در یک موقعیت بازار فرضی، تنها پاسخ بلی یا خیر می دهند. کارسون^۵ (۱۹۸۵) و هانمن^۶ (۱۹۸۴)، انتخاب دوگانه (DC)^۷ را تعدیل و اصلاح نموده و نتیجه آن، روش انتخاب دوگانه دو بعدی (DDC) بوده که این روش مستلزم تعیین و انتخاب یک پیشنهاد بیشتر نسبت به پیشنهاد اولیه است، به طوری که پیشنهاد بیشتر به پاسخ بله یا خیر یا واکنش پاسخگو در پیشنهاد اولیه بستگی دارد. بنابراین در این مطالعه یک پرسشنامه DDC برای مصاحبه و استخراج میزان تمایل به پرداخت بازدیدکنندگان برای تعیین ارزش اقتصادی شهر تاریخی دهدشت طراحی شده تا برای پاسخگویان اطلاعات صحیح و کافی را فراهم نماید و از موقعیت بازار فرضی به طور کامل آگاه شوند. این پرسشنامه شامل دو بخش بوده که بخش اول دربرگیرنده وضعیت اجتماعی - اقتصادی افراد است، به طوری که در مورد جنسیت، میزان تحصیلات، سن، تعداد افراد خانواده، رضایت، کل درآمد ماهیانه و بسیاری از ویژگی های دیگر پاسخگویان سوال می شود. بخش دوم پرسش ها به میزان تمایل به پرداخت بازدیدکنندگان مربوط می شود. در این بخش سه قیمت پیشنهادی ۱۰۰۰۰، ۱۵۰۰۰ و ۲۰۰۰۰ ریالی به صورت سه پرسش وابسته به هم ارائه شده است. ابتدا قیمت پیشنهادی میانی (۱۵۰۰۰) ریالی پرسیده می شود. سؤال به این صورت از بازدیدکنندگان پرسیده می شود: شهر تاریخی دهدشت مکانی است که برای شما فرصت تفریح و بازدید از مکان تاریخی را فراهم می کند، آیا حاضرید ماهیانه ۱۵۰۰۰ ریال از درآمد خودتان را برای هر یک از اعضای خانواده خود به عنوان قیمت ورودی به این مکان اختصاص دهید؟ در صورتی که پاسخ فرد منفی باشد قیمت

1. Mitchell R.C and Carson

2. Pearce and Turner

3. Arrow et al

4. Double-Bounded Dichotomous Choice

5. Carson

6. Haneman

7. Dichotomous Choice

پیشنهادی پایین تر (۱۰۰۰۰) ریالی و در صورتی که پاسخ بازدیدکننده مثبت باشد قیمت پیشنهادی بالاتر (۲۰۰۰۰) ریالی پرسیده می شود.

در روش ارزش گذاری مشروط فرض شده که فرد مبلغ پیشنهادی را به عنوان مالیات ویژه در ماکزیمم مطلوبیت خود مطابق رابطه (۲) در نظر می گیرد.

(۲)

$$U(1, y - A, s) + \varepsilon_1 \geq U(0, y, s) + \varepsilon_0$$

U، مطلوبیت غیر مستقیمی فرد Y و A به ترتیب درآمد افراد و مبلغ پیشنهادی و S دیگر متغیرهای تصادفی با میانگین صفر و توزیع مستقل است. در این مدل عدد صفر به این معناست که فرد از این منطقه بازدید نمی کند و عدد یک به این معناست که فرد از این منطقه بازدید می کند. ε_0 و ε_1 متغیرهای تصادفی با میانگین صفر است که به طور برابر و مستقل توزیع شده اند. تغییرات مطلوبیت ΔU به صورت رابطه (۳) در نظر گرفته شده است.

(۳)

$$\Delta U = U(1, y - A, s) - U(0, y, s) + (\varepsilon_1 - \varepsilon_0)$$

شکل پرسشنامه دوگانه در بررسی CV، دارای یک متغیر وابسته می باشد که به یک مدل کیفی انتخابی نیاز دارد. معمولاً مدل‌های لاجیت و پروبیت برای روشهای انتخاب کیفی مورد استفاده قرار می گیرند. مدل لاجیت به خاطر سادگی در محاسبه این تحقیق استفاده شده است. بر اساس مدل لاجیت، احتمال (Pi) این که فرد یکی از پیشنهادات را بپذیرد به صورت زیر بیان می شود (امامی میبیدی و قاضی، ۱۳۸۷):

(۴)

$$P_i = F\eta(\Delta U) = \frac{I}{1 + \exp(-\Delta U)} = \frac{I}{1 + \exp\{-(\alpha - \beta A + \gamma y + \theta s)\}}$$

در رابطه فوق، $F\eta(\Delta U)$ تابع توزیعی تجمعی است و بعضی از متغیرهای اجتماعی - اقتصادی از جمله درآمد، سن، جنسیت، اندازه خانوار، مبلغ پیشنهادی، رضایت و سطح تحصیلات در این تحقیق را شامل می شود. Y و A به ترتیب درآمد خانوار و مبلغ پیشنهادی و S ویژگی های دیگر اجتماعی - اقتصادی را شامل می شود، θ ، β و γ ضرایب برآورد شده است. انتظار می رود γ بزرگتر از صفر و $\beta \leq 0$ و θ باشند.

سه روش برای محاسبه مقدار تمایل به پرداخت وجود دارد: روش اول موسوم به روش متوسط تمایل به پرداخت است که از آن برای محاسبه مقدار انتظاری تمایل به پرداخت بوسیله انتگرال گیری عددی در محدوده صفر تا بینهایت استفاده می شود. روش دوم، موسوم به متوسط تمایل به پرداخت کل است که برای محاسبه مقدار انتظاری تمایل به پرداخت بوسیله انتگرال گیری عددی در محدوده $-\infty$ تا $+\infty$ بکار می رود. روش سوم موسوم به متوسط تمایل به پرداخت قسمتی است و از آن برای محاسبه مقدار انتظاری تمایل به پرداخت بوسیله انتگرال گیری عددی در محدوده صفر تا پیشنهاد ماکزیمم (A) استفاده می شود. روش سوم به دلیل سازگاری محدودیت ها با تئوری و کارایی آماری از سایر روش ها بهتر است.

جامعه آماری بازدیدکنندگان بافت تاریخی شهر دهدشت بودند و به منظور تعیین حجم نمونه یک مطالعه ی مقدماتی انجام و تعداد سی عدد پرسش نامه توزیع شد. با توجه به واریانس نمونه ی مقدماتی در سطح ۹۵ درصد اطمینان و خطای ۵

درصد، تعداد نمونه مورد نیاز ۵۱۸ عدد برآورد شده است و روش نمونه گیری به صورت تصادفی ساده بوده است. جهت جمع آوری اطلاعات مورد نیاز این تحقیق از پرسشنامه خود ساخته استفاده است. به منظور تعیین پایایی پرسشنامه، ضریب آلفای کرونباخ برای کل پرسشنامه محاسبه شد، مقدار این ضریب ۰/۸۲۳ بوده است، در این پژوهش برای تعیین روایی پرسشنامه از روش روایی محتوایی استفاده و توسط کارشناسان و متخصصان مورد تایید قرار گرفت. بدین نحو که ابزار گردآوری داده‌ها را در اختیار صاحب نظران و محققین قرار دادیم و از آنها خواستیم قضاوت کنند که آیا سئوالات تهیه شده همان چیزی را که محقق در نظر دارد می‌سنجد یا خیر، علاوه بر آن سئوالات پرسشنامه بنا به پیشنهاد صاحب نظران چندین نوبت تعدیل و اصلاح گردید و پس از اصلاح نهایی، نسبت به توزیع آن اقدام گردید. برای تجزیه و تحلیل آماری متغیرها، محاسبات ریاضی و تخمین پارامترها از مدل اقتصادسنجی لاجیت و از نرم افزارهای Eviwes 7 و Maple 16 استفاده شده است.

یافته های تحقیق:

پس از استخراج آمار و اطلاعات، نتایج توصیفی متغیرها و پارامترهای مهم در جدول (۱)، ارائه شده است. این متغیرها شامل سن، تحصیلات، اندازه خانوار، درآمد ماهیانه و رضایت از مکان می باشد. همان طور که در جدول (۱) مشاهده می شود، میانگین سن پاسخگویان، ۳۶/۱۷ سال می باشد که از حداقل سن ۱۷ سال تا حداکثر ۷۳ سال را شامل می شود، بنابراین اکثر قریب به اتفاق پاسخ دهندگان جوان هستند. بررسی وضعیت میزان سال های تحصیل بازدیدکنندگان نشان می دهد که، میانگین سال های تحصیل ۱۴/۴۸ بوده که حداقل ۳ سال و حداکثر ۲۲ سال تحصیل نمودند. همچنین افراد پاسخ دهنده به طور میانگین دارای بعد خانوار ۴/۲۱ نفر بوده اند که از حداقل ۱ نفر تا ۸ نفر می باشند. میانگین درآمد ماهیانه بازدیدکنندگان ۱۴۸۷۰۰۰۰ ریال می باشد، که حداقل درآمد ماهیانه ۸۵۰۰۰۰۰ ریال و حداکثر درآمد ماهیانه ۷۳۰۰۰۰۰۰ ریال بوده و در نهایت میانگین رضایت از مکان تاریخی ۲۸/۶۷ بوده که حداقل رضایت ۲۰ و حداکثر رضایت ۴۰ بوده است.

جدول ۱. ویژگی های اجتماعی و اقتصادی پاسخگویان

متغیر	میانگین	انحراف معیار	حداقل	حداکثر
سن(سال)	۳۶/۱۷	۱۱/۴۲	۱۷	۷۳
میزان تحصیلات(سال)	۱۴/۴۸	۳/۸۷	۳	۲۲
اندازه خانوار(نفر)	۴/۲۱	۱/۶۳	۱	۸
درآمد ماهیانه(ریال)	۱۴۸۷۰۰۰۰	۵۲۳۴۱۶۷۴	۸۵۰۰۰۰۰	۷۳۰۰۰۰۰۰
رضایت از مکان	۲۸/۱۴	۳/۷۳	۲۰	۴۰

نتایج حاصل از احتمال پذیرش تمایل به پرداخت افراد در جدول (۲) نشان می دهد که، ۱۹۱ نفر (۳۶٪/۸۷) اولین پیشنهاد را نپذیرفتند و و تمایلی برای پرداخت ۱۵۰۰۰ ریال از درآمد ماهیانه خود جهت بازدید از این مکان تاریخی را نداشتند، ۳۲۷ نفر (۶۳٪/۱۳) پیشنهاد را پذیرفتند. با ارائه پیشنهاد پایین تر (۱۰۰۰۰ ریال)، تعداد ۴۳ نفر (۲۲٪/۵۱) پیشنهاد دوم را نپذیرفتند، در حالی که ۱۴۸ نفر (۷۷٪/۴۹) آن را پذیرفتند. آن دسته از پاسخ دهندگانی که اولین پیشنهاد (۱۵۰۰۰ ریال) را پذیرفتند،

در گروه پیشنهاد بالاتر ۲۰۰۰۰ ریال قرار گرفتند. ۶۴ پاسخگو (۱۹/۵۷٪) پیشنهاد سوم را نپذیرفتند و ۲۶۳ نفر (۸۰/۴۳٪) این پیشنهاد را پذیرفتند. نتایج نشان می‌دهد که بازدیدکنندگان راضی به پرداخت مبلغی جهت ورود به این مکان تاریخی می‌باشند، به طوریکه ۷۷/۴۹ درصد پاسخگویان حاضر به پرداخت مبلغی جهت ورودیه بوده‌اند.

جدول ۲. وضعیت پاسخگویی به سه مبلغ پیشنهادی

پیشنهاد بالا (ریال ۲۰۰۰۰)	پیشنهاد پایین (ریال ۱۰۰۰۰)	پیشنهاد اولیه (ریال ۱۵۰۰۰)	وضعیت پذیرش	
۲۶۳	۱۴۸	۳۲۷	تعداد	پذیرش مبلغ پیشنهادی
۸۰/۴۳	۷۷/۴۹	۶۳/۱۳	درصد	
۶۴	۴۳	۱۹۱	تعداد	عدم پذیرش مبلغ پیشنهادی
۱۹/۵۷	۲۲/۵۱	۳۶/۸۷	درصد	
۳۲۷	۱۹۱	۵۱۸	تعداد	جمع
۶۳/۱۳	۳۶/۸۷	۱۰۰	درصد	

برای تعیین عوامل اثرگذار بر تمایل به پرداخت پاسخ دهندگان، از مدل لاجیت و روش حداکثر راستنمایی استفاده شده است. مطابق این مدل اثر متغیرهای توضیحی بر تمایل به پرداخت جهت ورود به این مکان تاریخی مورد آزمون قرار گرفته است. در جدول (۳) شاخص نیکویی برازش^۱، نسبت مجموع مجذورات تبیین شده توسط مدل به کل مجموع مجذورات ماتریس برآورد شده رامحاسبه می‌کند. دامنه تغییرات آن بین صفر و یک می‌باشد. هرچه شاخص نیکویی برازش به یک نزدیک‌تر باشد، الگوی داده‌ها برازش بهتری دارد، نتایج نشان می‌دهد شاخص نیکویی برازش ۰/۷۶۹ می‌باشد که به یک نزدیک بوده و نشان دهنده مناسب بودن مدل در توضیح رفتار متغیرهاست. همچنین فاکتور اثر نهایی در این مدل ۰/۱۲۸۶۴ به دست آمد، حاصلضرب این عامل در ضرایب، میزان اثر نهایی را محاسبه می‌کند. اثر نهایی نشان دهنده درصد احتمال تغییر در افزایش تمایل به پرداخت، به ازای تغییر یک واحد در متغیر مستقل می‌باشد که در مورد متغیرهای موهومی، این درصد احتمال به ازای تغییر از وضعیت صفر به یک به دست می‌آید. مطابق نتایج برآورد مدل در جدول (۳)، متغیر جنسیت تاثیر معنی داری بر تمایل به پرداخت افراد نداشته است. سایر متغیرهای مدل یعنی سن، میزان تحصیلات، اندازه خانوار، درآمد ماهیانه، رضایت از مکان تاریخی و قیمت پیشنهادی معنی دار بوده است. همچنین متغیرهای سن، اندازه خانوار، رضایت از مکان و قیمت پیشنهادی دارای اثر معکوس و سایر متغیرها دارای ضرایب و اثر مستقیم بوده است. متغیر سن تاثیر معکوس و معنی داری با اطمینان ۹۵ درصد بر تمایل به پرداخت افراد داشته است، این متغیر دارای اثر نهایی معادل با ۰/۰۰۰۴- بوده است. یعنی با افزایش یک واحد در این متغیر، احتمال تمایل به پرداخت افراد جهت ورود به این مکان ۰/۰۰۰۴ درصد کاهش می‌یابد، بنابراین تمایل به پرداخت و پذیرش مبلغ پیشنهادی در افراد جوان بیشتر از افراد مسن می‌باشد. متغیر میزان تحصیلات تاثیر مثبت و معنی داری با اطمینان ۹۵ درصد بر تمایل به پرداخت افراد داشته است، این متغیر دارای اثر نهایی معادل با ۰/۰۲۶۵ بوده است. یعنی با افزایش یک واحد در این متغیر، احتمال تمایل به پرداخت افراد جهت ورود به این مکان ۰/۰۲۶۵

درصد افزایش می یابد. متغیر اندازه خانوار تاثیر منفی و معنی داری با احتمال ۹۵ درصد بر تمایل به پرداخت افراد دارد. میزان اثر نهایی آن ۰/۰۲۸۵- است، یعنی به ازای افزایش یک نفر به تعداد اعضای خانواده، احتمال تمایل به پرداخت ۰/۰۲۸۵ درصد کاهش می یابد. متغیر درآمد ماهیانه تاثیر مثبت و معنی داری با اطمینان ۹۹ درصد بر تمایل به پرداخت افراد داشته است، میزان اثر نهایی این متغیر ۰/۰۰۰۱ بوده است و بدین معناست که یک واحد افزایش در درآمد، احتمال تمایل به پرداخت را به میزان ۰/۰۰۰۱ درصد افزایش می دهد. متغیر رضایت از مکان تاریخی تاثیر منفی و معنی داری با احتمال ۹۵ درصد بر تمایل به پرداخت افراد دارد. میزان اثر نهایی این متغیر ۰/۰۶۸۳- بوده است و بدین معناست که یک واحد افزایش در این متغیر، احتمال تمایل به پرداخت را به میزان ۰/۰۶۸۳ درصد کاهش می دهد. این بدین معناست که عدم رضایت از این مکان تاریخی احتمال پذیرش میانگین را افزایش می دهد. به عبارتی بازدیدکنندگانی که از وضعیت این مکان تاریخی ناراضی هستند، تمایل به پرداخت بیشتری برای بهبود وضعیت آن دارند. ضریب متغیر قیمت پیشنهادی تاثیر منفی و معنی داری با اطمینان ۹۹ درصد بر تمایل به پرداخت افراد داشته و اثر نهایی متغیر قیمت پیشنهادی معادل با ۰/۱۵۰۸- بوده است. مطابق با این ضریب با افزایش یک واحد در این متغیر، احتمال تمایل به پرداخت افراد ۰/۱۵۰۸ درصد کاهش می یابد.

مقدار انتظاری متوسط تمایل به پرداخت که ارزش اقتصادی بافت تاریخی شهر دهدشت را ارائه می کند، بعد از تخمین پارامترهای مدل لاجیت با استفاده از روش حداکثر راستنمایی به صورت رابطه زیر محاسبه شده است.

$$WTP = \int_0^{\max 20000} \frac{1}{1 + \exp\{-(16341.260 - 1.1725A)\}} dA = 13937$$

بر طبق رابطه بالا، متوسط میانگین تمایل به پرداخت برای هر نفر جهت ورود به این مکان تاریخی ۱۳۹۳۷ ریال استخراج شده است.

با استفاده از رابطه زیر متوسط ارزش تفریحی هر خانوار برای بازدید از بافت تاریخی شهر دهدشت به صورت زیر به دست می آید:

متوسط ارزش تفریحی سالانه برای هر خانوار = متوسط تمایل به پرداخت × میانگین تعداد افراد خانوار × ۱۲ ماه سال

$$= 13937 \times 4/21 \times 12 = 704097/24$$

بنابراین متوسط ارزش تفریحی بافت تاریخی شهر دهدشت برای هر خانوار (که اعضای آن به طور متوسط ۴/۲۱ نفر در نظر گرفته شده است) معادل ۷۰۴۰۹۷/۲۴ ریال در سال بوده است.

به منظور تعیین ارزش اقتصادی شهر دهدشت، باید متوسط تمایل به پرداخت بازدیدکنندگان در تعداد کل بازدیدکنندگان در سال ضرب شود. با توجه به مراجعه به اداره میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری شهرستان کهگیلویه و پایگاه ملی بافت تاریخی شهر دهدشت، هیچ گونه آمار دقیقی در مورد تعداد گردشگر سالانه از این مکان وجود نداشت، از این رو برای تعیین ارزش اقتصادی سالانه این مکان، از آمار جمعیت استان کهگیلویه و بویراحمد به عنوان گردشگران غالب این مکان، استفاده شد. بدین ترتیب تحت دو گزینه مختلف یعنی اگر ۵ یا ۱۰ درصد جمعیت استان سالانه از این مکان بازدید کنند مقدار ارزش سالانه چقدر خواهد بود؟

با توجه به جمعیت ۷۱۳۰۵۲ استان کهگیلویه و بویراحمد (مرکز آمار ایران، ۱۳۹۵)، اگر ۵ درصد جمعیت استان (۳۵۶۵۳ نفر) سالانه از این مکان بازدید کنند، ارزش اقتصادی سالانه برابر با ۴۹۶۸۹۵۸۶۱ ریال خواهد بود، اگر ۱۰ درصد جمعیت

استان (۷۱۳۰۵ نفر) سالانه از این مکان بازدید کنند، ارزش اقتصادی سالانه برابر با ۹۹۳۷۷۷۷۸۵ ریال خواهد شد، که بیانگر ارزش بالای این مکان تاریخی از دیدگاه بازدیدکنندگان می باشد.

جدول ۳. نتایج برآورد مدل لاجیت

متغیر	ضریب	آماره t	احتمال (سطح معناداری)	اثر نهایی
عرض از مبدأ	-۲/۷۳۴۲	-۳/۱۴۷	۰/۰۰۱	-
سن	-۰/۰۰۳۱*	-۱/۹۷۳	۰/۰۳۵	-۰/۰۰۰۴
جنسیت	۰/۰۲۱۵	۱/۲۸۳	۰/۳۱۹	۰/۰۰۲۸
میزان تحصیلات	۰/۲۰۶۲*	۲/۲۵۸	۰/۰۰۹	۰/۰۲۶۵
اندازه خانوار	-۰/۲۲۱۴*	-۲/۳۳۹	۰/۰۰۶	-۰/۰۲۸۵
درآمد ماهیانه	۰/۰۰۱۱**	۳/۶۴۹	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰۱
رضایت از مکان	-۰/۵۳۱۲*	-۲/۳۰۴	۰/۰۰۱	-۰/۰۶۸۳
قیمت پیشنهادی	-۱/۱۷۲۵**	-۳/۳۹۱	۰/۰۰۰	-۱/۱۵۰۸

Factor for the calculation of marginafect : ۰/۱۲۸۶۴
 Log likelihood: -۱۷۵/۰۳۵۷
 Goodness of fit: ۰/۷۶۹
 * فاصله اطمینان ۹۵ درصد - ** فاصله اطمینان ۹۹ درصد

نتیجه گیری

هدف از این مطالعه ارزیابی ارزش اقتصادی شهر تاریخی دهدشت با استفاده از روش ارزشگذاری مشروط (CVM) بوده است. اطلاعات لازم از طریق مصاحبه با ۵۱۸ نفر از بازدیدکنندگان به دست آمده است. بر اساس نتایج پژوهش، ۷۷/۴۹ درصد بازدید کنندگان حاضر به پرداخت مبلغی برای بازدید از این مکان تاریخی بوده اند. مقدار متوسط تمایل به پرداخت افراد به ازای هر بازدید ۱۳۹۳۷ ریال بوده، متوسط ارزش تفریحی بافت تاریخی شهر دهدشت برای هر خانواده معادل ۷۰۴۰۹۷/۲۴ ریال در سال برآورد شده، همچنین به دلیل فقدان آمار دقیق بازدیدکنندگان، اگر ۵ و یا ۱۰ درصد جمعیت استان سالانه از این مکان بازدید کنند، ارزش اقتصادی سالانه شهر تاریخی دهدشت به ترتیب ۴۹۶۸۹۵۸۶۱ و ۹۹۳۷۷۷۷۸۵ ریال خواهد بود. در این مطالعه، متغیر جنسیت تاثیر معنی داری بر تمایل به پرداخت افراد نداشته است. سایر متغیرهای مدل یعنی سن، میزان تحصیلات، اندازه خانوار، درآمد ماهیانه، رضایت از مکان تاریخی و قیمت پیشنهادی معنی دار بوده است. حال با توجه به اهمیت این مکان تاریخی برای گردشگران و تمایل به پرداخت بالای آنان جهت بازسازی و مرمت این مکان و نتایج تحقیق پیشنهاد می شود:

- متغیر سن یکی از عوامل اثر گذار بر تمایل به پرداخت بازدیدکنندگان از این مکان می باشد. بنابراین ضریب معکوس این متغیر نشان می دهد که افراد جوان تر تمایل بیشتری برای بازدید از این مکان تاریخی داشته اند، پس پیشنهاد می شود در

سیاست های اتخاذ شده توسط دولت جهت حفاظت از این آثار تاریخی و جلوگیری از تخریب آنها به نسل جوان جامعه توجه و افری داشته باشد.

- میزان تحصیلات و آموزش افراد مورد بررسی در این تحقیق، یکی از عوامل تأثیرگذار بر تمایل به پرداخت در این مکان تاریخی می باشد. بنابراین تأکید بر افزایش میزان تحصیلات و آموزش های عمومی افراد جامعه را می توان از برنامه هایی دانست که دولت برای حفاظت بهتر و بیشتر این مکان های تاریخی باید در نظر گیرد.
- یکی دیگر از عوامل مؤثر بر میزان تمایل به پرداخت بازدیدکنندگان در این پژوهش، درآمد ماهیانه افراد است. به گونه ای که در صورت بهبود و تقویت درآمد افراد است که حاضر به پرداخت بابت بازدید از این مکان ها می باشند. بنابراین تقویت و حمایت درآمدی، به ویژه افرادی که از استطاعت مالی مناسبی برخوردار نیستند، می تواند در پذیرش مبلغ پیشنهادی مؤثر باشد. لذا، سیاستهای توزیع بهینه درآمدی و افزایش سطوح رفاه خانوارها در سطح کلان، بر میزان تمایل به پرداخت خانوار نیز تأثیر خواهد داشت.
- نظر به اینکه رضایت بازدیدکنندگان از امکانات این مکان تاریخی، در سطح وضعیت پایین است، لازم است برنامه ریزی صحیحی برای ارتقاء و بهبود سطح امکانات رفاهی، بهداشتی، اقامتی، پذیرایی، توسعه امکانات ایمنی و... در این مکان انجام گیرد. بنابراین با یک برنامه ریزی بلندمدت و منسجم و مشارکت بخش های خصوصی، سرمایه های بیشتری را به سمت این مکان تاریخی جذب می کند که این امر سبب افزایش درآمد افراد محلی و افزایش سود اقتصادی در کل منطقه خواهد شد.

منابع:

- آزادی، عباس و امامی مبینی، علی و آزادی، فرهاد و خاکسار، مهدی، ۱۳۹۳، برآورد ارزش اقتصادی طاق بستان با استفاده از روش ارزشگذاری مشروط (CVM). فصلنامه مطالعات مدیریت گردشگری، سال ۸، شماره ۲۶، صص ۷۷-۹۶.
- اسکات جی. کلان، جانت ام. توماس، ۱۳۹۴، اقتصاد محیط زیست: کاربردها، سیاست ها و تئوری. ترجمه عدرا بیانی، سمیه حسونند، امیرحسین منتظر حجت، چاپ اول، انتشارات ترآوا.
- امامی مبینی، علی. قاضی، مرتضی، ۱۳۸۷، برآورد ارزش تفریحی پارک ساعی در تهران با استفاده از روش ارزشگذاری مشروط (CV). پژوهش های اقتصادی ایران، ۱۲(۳۶)، صص ۱۸۷-۲۰۲.
- بلالی، حمید. ابراهیمی، یوسف، ۱۳۹۵، برآورد ارزش غیر استفاده ای مجموعه تاریخی - فرهنگی آرامگاه بوعلی سینا با استفاده از روش ارزشگذاری مشروط. فصلنامه گردشگری و توسعه، شماره ۸، صص ۳۵-۴۵.
- پاپلی یزدی، محمدحسین. سقایی، مهدی، ۱۳۸۶، گردشگری (ماهیت و مفاهیم). تهران: سمت.
- حقانی، فتح الله. اعظمی، آرش، ۱۳۹۶، تعیین ارزش اقتصادی آثار تاریخی بیستون با استفاده از روش تمایل به پرداخت افراد (WTP). فصلنامه اقتصاد و مدیریت شهری، سال ۵، شماره ۲۰، صص ۶۷-۸۲.
- حیدری چیا، رحیم، ۱۳۸۷، مبانی برنامه ریزی صنعت توریسم، چاپ اول، انتشارات سمت، تهران.
- خاکسار آستانه، حمیده. کلاته عربی، وحید. سردار شهرکی، علی، ۱۳۹۱، برآورد تمایل به پرداخت بازدیدکنندگان مجموعه تاریخی شهر سوخته با استفاده از روش ارزشگذاری مشروط (CVM). فصلنامه مطالعات مدیریت گردشگری، شماره ۲۰، صص ۱۶۷-۱۸۴.
- خداوردیزاده، صابر. بهبودی، داوود. خداوردیزاده، محمد. صارمی، مریم، ۱۳۹۴، برآورد ارزش تفریحی آرامگاه شمس تبریزی با استفاده از روش ارزشگذاری مشروط. فصلنامه راهبردهای توسعه روستایی، جلد ۲، شماره ۱، صص ۱-۱۵.

- خداوردیزاده، محمد. حیاتی، باب اله. راحلی، حسین. کاوسی کلاشمی، محمد، ۱۳۹۴، برآورد ارزش تفریحی و تعیین عوامل مؤثر بر تمایل به پرداخت بازدیدکنندگان کلیسای سنت استپانوس به روش هکمن دو مرحله ای. فصلنامه علوم و تکنولوژی محیط زیست، دوره ۱۷، صص ۱۰۵-۱۱۶
- رجبی، مصطفی. موسوی، سیده نساء، ۱۳۹۴، ارزشگذاری اقتصادی- گردشگری میراث فرهنگی، مورد مطالعه: مسجد جامع عباسی در اصفهان. دوفصلنامه علمی- تخصصی پژوهشهای اقتصاد توسعه و برنامه ریزی، سال ۴، شماره ۲، صص ۱-۱۸.
- رنگچیان، علی، ۱۳۹۵، برآورد ارزش اقتصادی- گردشگری مساجد تاریخی میدان نقش جهان اصفهان با روش ارزش گذاری مشروط. فصلنامه میراث و گردشگری، سال ۱، شماره ۱، صص ۱۳۹-۱۶۱.
- زنگی آبادی، علی. موسوی، سید علی. خلقی پور، خلیفه، ۱۳۸۸، تحلیلی بر نقش طبیعت گردی در جذب گردشگران (مطالعه موردی: منطقه سی سخت استان کهگیلویه و بویراحمد). فصلنامه جغرافیا و برنامه ریزی، شماره ۳۴، صص ۶۷-۹۷.
- عسگری، علی. مهرگان، نادر، ۱۳۸۰، برآورد تمایل به پرداخت بازدیدکنندگان میراث تاریخی فرهنگی با استفاده از CVM: نمونه گنج نامه همدان. فصلنامه پژوهشهای اقتصادی، شماره ۲، صص ۹۳-۱۱۵.
- قادری، رضا و هادیانی، زهره و محمدی، کاوه و ابوبکری، طاهر، ۱۳۹۰، استراتژی های برنامه ریزی منطقه ای گردشگری با استفاده از تکنیک SWOT، فصلنامه برنامه ریزی منطقه ای، دوره ۱، ش ۱، صص ۲۷-۴۰.
- کردوانی، پرویز. مورد غفاری، ونوس، ۱۳۹۰، توریسم و رویکرد نوسازی در طراحی بافت های تاریخی شهری مطالعه موردی: شهر اصفهان. فصلنامه جغرافیایی سرزمین، سال ۸، شماره ۶، صص ۱۹-۳۱.
- مرکز آمار ایران، ۱۳۹۵، گزیده نتایج سرشماری عمومی نفوس و مسکن ۱۳۹۵.
- میرزایی، رحمت، ۱۳۸۸، تأثیر توسعه گردشگری روستایی بر اشتغال در منطقه اورامانات کرمانشاه. فصلنامه روستا و توسعه، شماره ۴، صص ۴۹-۷۶.

Arrow K, Solow R, Portney P, Leamer E, Radner R & Schuman H . (1993) . Report of the NOAA Panel on Contingent Valuation. *Fed. Regist*, 58(10): 4602-4614.

Carson, R.T. (1985). Tree essays on contingent valuation (Welfare economics, non-market goods, water quality). PhD thesis: *Department of Agricultural and Resource Economics, University of California, Berkeley, USA*.

Del Saz Salazar, S. & Marques. J. (2005). Valuing cultural heritage: The social benefits of restoring and old Arab tower. *Cultural Heritage*, 6(1): 69-77.

Froer, O. (2007). *Rationality concepts in environmental valuation* (Vol. 58). Peter Lang Pub Incorporated.

Hanemann, W.M. (1984). Welfare evaluations in contingent valuation experiments with discrete responses. *American Journal of Economic*. 71 (3): 322-341.

Kim, S. Wong, K. & Cho, M. (2007). Assessing the economic value of a world heritage site and willingness to pay determinants: A case of Changdeok Palace. *Tourism Management*, 28: 317-322.

Lampi, E. Matilda, O .(2009). Who visits the museums? A comparison between Stated Preferences and Observed Effect of Entrance Fee, *YKLOS*, 62(1), pp: 85-102.

Last A. K. (2007). *The Monetary Value of Cultural Goods: A Contingent Valuation Study of the Municipal Supply of Cultural Goods in Lueneburg, Germany*, 1-20.

Mitchell R.C & Carson R.T. (1989). *Using Surveys to Value Public Goods: The Contingent Valuation Method*. Washington. DC: Resource for the Future.

Mourato, S., Kontoleon, A. & Danchev, A. (2002). *Preserving cultural heritage in transition economies: A contingent valuation study of Bulgarian monasteries*.

Pagiola, S. (2001). *Valuing the benefits of investments in cultural heritage: The historic core of split*. In Paper presented at the international conference on economic valuation of cultural heritage, Cagliari, 19-20.

Pearce D.W & Turner R.K. (1990). *Economics of Natural Resources and the Environment*.

- Tseng, W.C. & Chen, C.C. (2009). Estimating the wetland rental fee: a case study involving a Taiwan wetland. *Applied Economics*, 41: 3179-3188.
- Tuan, T. H. & Navrud, S.(2008). Capturing the benefits of preserving cultural heritage, *Journal of Cultural Heritage*, 9, 326-337.
- Willis, K.G. (1994). Paying for heritage: What price for Durham Cathedral? *Journal of Environmental Planning and Management*, 37(3).